

Wie aankomt in Cardiff, de hoofdstad van Wales, krijgt niet meteen de indruk van een wervelende theaterstad. Maar begin september broeit er op theatergebied wel wat, met het Royal Welsh College of Music & Drama als epicentrum. Hier vindt World Stage Design 2013 plaats, de vierjaarlijkse mondiale vormgevingsexpositie, met in de periferie het OISTAT-congres en Scenofest, een omvangrijk workshopprogramma voor studenten. | DOOR: ERIC DE RUIJTER |

World Stage Design 2013 in Cardiff

Nieuw elan!

Ik nader de hoofdlocatie van de evenementen vanuit het kasteelpark, het Bute Park, genoemd naar de familie die ooit het landgoed, midden in de stad gelegen, in bezit had. Na tien minuten lopen doemt aan mijn rechterhand het Royal Welsh College of Music & Drama op. Het is een imposant, nieuw gebouw, dat drie jaar geleden in gebruik is genomen. Ook volgens de vele aanwezige theaterarchitecten uit het OISTAT-netwerk heeft de architect goed werk verricht. Het gebouw bestaat uit een ovale, van binnen en buiten met hout afgewerkte concertzaal, aangrenzend een enorm ruime en hoge centrale hal met café-restaurant, links daarvan het gerenoveerde schoolgedeelte met les- en repetitielokalen en enkele (wat minder goed gelukte) theaterzalen. Dit alles is aan de buitenkant tot een eenheid gesmeed middels een indrukwekkende daklijst, een enorme vliegtuigvleugel gelijk. Dat hier tien dagen lang theater centraal staat is meteen te zien. In en rond het gebouw

wordt in alle hoeken en gaten gerepeteerd, zowel binnen als buiten kan je middenin een performance terecht komen, blijkt een workshop aan de gang te zijn of bevindt zich een deel van de expositie. Naast de expositie van werk van rond de 120 'performance designers' – het omstrede nieuwe begrip in de vormgevingswereld om alle ontwerpdisciplines te omvatten – zijn er circa 250 activiteiten in het Scenofest-programma, gericht op studenten en professionals, en 40 voorstellingen. Dit alles is georganiseerd onder auspiciën van OISTAT, de internationale organisatie voor technici, vormgevers, architecten en theateropleiders.

Nieuw elan

Hoofdverantwoordelijk voor de organisatie zijn projectleider Sean Crowley en technisch manager Ian Evans, die als studieleiders van het Royal College en als leden van OISTAT de uitdaging van de immense organisatie zijn aangegaan. Dat hebben ze

niet alleen gedaan: vanuit de hele wereld zijn opleiders uit het OISTAT-netwerk met hun studenten naar Cardiff getrokken om als vrijwilliger mee te werken. Ook al zie je Sean Crowley de hele dag met de telefoon aan zijn oor kilometers maken door het gebouw, alles ziet er goed georganiseerd uit. OISTAT is de afgelopen tien jaar van een netwerkorganisatie van enigszins grijze mannen en vrouwen omgevormd tot een bruisende organisatie en focust zich nu vrijwel volledig op de uitwisseling van kennis met een jonge generatie en het uitdragen van het brede vakgebied middels allerlei projecten. Ik heb het velen gevraagd en iedereen voelt het nieuwe elan!

Gespannen relatie

Nieuws is dat Scenofest – het workshop- en lezingenprogramma voor studenten – ook na 2013 gekoppeld blijft aan World Stage Design en niet meer aan de Praagse Quadriennale, waarvan de eerstvolgende editie in 2015 plaatsvindt met als thema's

Het Royal Welsh College of Music & Drama in Cardiff ligt in een park. Ernaast de hal tijdens de Awards Night. | FOTO: © WSD2013 |

de muziek, het weer en de politiek. Tijdens het OISTAT-congres schemert door dat de PQ-organisatie de hele opzet voor 2015 gaat veranderen. Het Tsjechische Theaterinstituut is van plan om de landeninzendingen te tonen in allerlei ruimtes verspreid over het centrum van de stad. Een reden voor die spreiding is ongetwijfeld dat de oude locatie, het deels in as gelegde Industriële Paleis, ook in 2015 nog niet beschikbaar zal zijn. Een andere reden is vermoedelijk dat de subsidieverstrekkers eisen dat de PQ meer zichtbaar wordt voor de Praagse bevolking. Dat is natuurlijk een legitieme gedachte, maar kan wel de functie van de PQ als internationale ontmoetingsplek danig ondermijnen. Ook werd gemeld dat de PQ niet meer het OISTAT-congres zal faciliteren. Dat hoeft op zich niet zo'n probleem te zijn. In het

verleden hebben OISTAT-commissies wel vaker café-achtige ruimtes afgehuurd om bijeen te komen: die zijn er zat in Praag. Mede door het succes van WSD en Scenofest lijkt mij de relatie tussen OISTAT en PQ gespannen.

OISTAT-congres

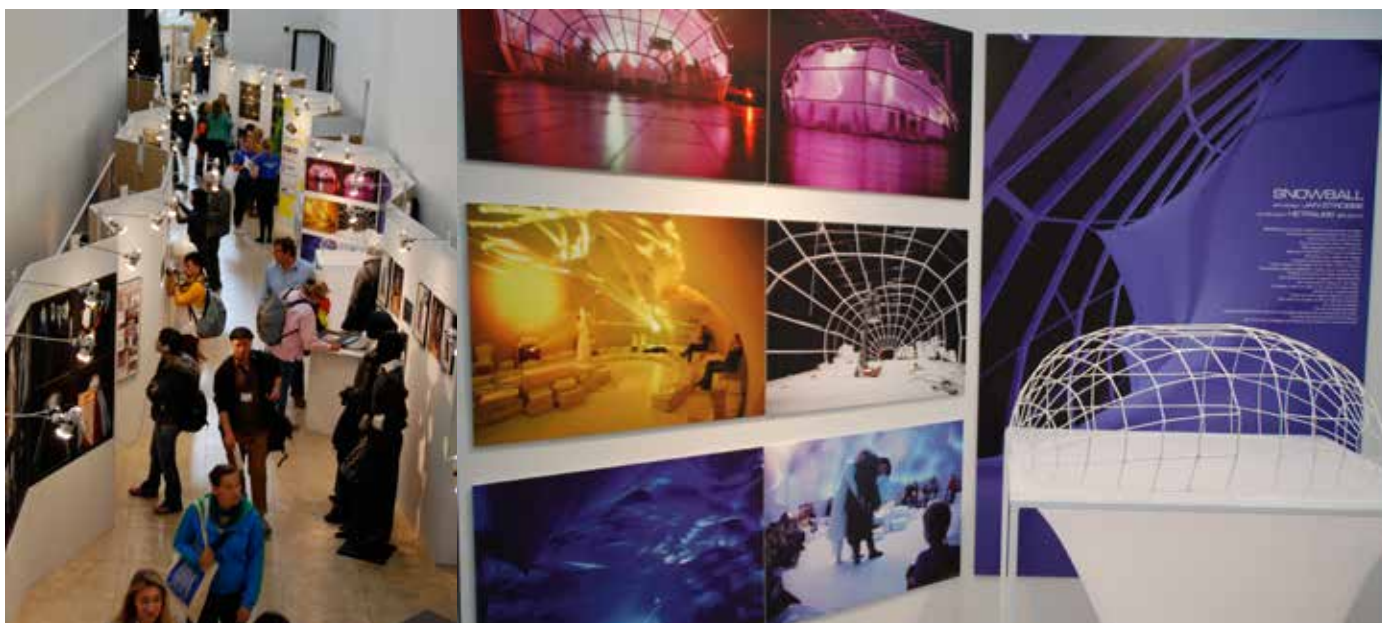
Dat het ook met de interne organisatie van OISTAT goed gaat, wordt duidelijk tijdens het vierjaarlijkse OISTAT-congres. Het bestuur van OISTAT en de voorzitters van de diverse inhoudelijke commissies doen verslag van hun activiteiten. Wat opvalt is dat het bestuur doelbewust bijeenkomsten organiseert op plekken die wel wat hulp kunnen gebruiken of op het punt staan lid te worden: er werd bijvoorbeeld vergaderd in Egypte om de activiteiten van het Egyptische centrum – het enige OISTAT-

centrum in Afrika! - te ondersteunen. Om dezelfde reden kwam men bijeen op de Filipijnen. Dit soort 'ontwikkelingshulp' wil OISTAT bieden aan theaterculturen die wel een zetje kunnen gebruiken. Door de support van goede initiatieven vanuit het internationale OISTAT-netwerk krijgt een nationale organisatie vaak meer (politiek) draagvlak. Het Filipijnse OISTAT-centrum heeft zich bijvoorbeeld kandidaat kunnen stellen voor de organisatie van WSD2017. Uit het immer lijvige boekwerk met de vergaderstukken blijkt dat OISTAT redelijk stabiel is. De internationale organisatie wordt vanuit Taiwan degelijk geleid, met subsidie van de regering aldaar. Op kantoor heeft een wisseling van de wacht plaats gevonden: Wei Weng Chen heeft als Executive Director (coördinator) plaats gemaakt voor Kathy Hong. Die stap heeft ►

Performance in een bushokje, een van vele performances tijdens WSD. Rechts het tijdelijke, duurzame theater. | FOTO: © WSD2013 |

Een van de interessante ontwerpen in de expositie was de Sneeuwbal van Jan Strobbe (België). | FOTO: © WSD2013 |

goed uitgepakt. Er is echter ook één groot voorbehoud over de toekomstige stand van zaken. Over twee jaar loopt de financiële ondersteuning van de Taiwanese regering aan OISTAT af. Natuurlijk worden er pogingen gedaan om die ondersteuning voor nog een periode veilig te stellen, maar het is verre van zeker dat dit gaat lukken.

Verkiezing OISTAT-bestuur

Een belangrijk agendapunt tijdens het congres is de verkiezing van een nieuwe voorzitter (President) en een nieuw uitvoerend bestuur (Executive Committee). Louis Janssen is namens het Nederlandse OISTAT-centrum kandidaat voor een tweede termijn als voorzitter en Bert Determann voor een tweede termijn als bestuurslid. Louis Janssen wordt vrijwel unaniem herkozen, ook al omdat de

rijk dat Taiwan in het bestuur vertegenwoordigd blijft: aan Duncan Chang wordt die eer gegund. Ook ervaren rot Michael Ramsaur en nieuwkomer Sean Crowley nemen zitting. Met Aby, Michael, Martina en uiteraard Sean zal de focus van OISTAT op projecten alleen maar toenemen. Zij behoren al enige jaren tot de harde kern van Scenofest.

Expositie

Voor de expositie World Stage Design kan elke professionele vormgever vanuit de hele wereld werk inzenden. Uit de circa 600 inzendingen uit 52 landen heeft de organisatie de selectie gemaakt die in Cardiff wordt getoond en waar de vakjury prijzen aan mag toekennen. Na meermaals de expositie bezocht te hebben ben ik net als bij eerdere edities kritisch over

laties en multimedia is interessant en uit die hoek komt ook de winnares van de 'gouden medaille', Sophie Jump (GB). Zij wint terecht met een prachtige performance in een zwembad, die opvalt door het interactieve gebruik van devices. Met videobeelden en instructies op een smartphone leidt zij het publiek langs een route door een zwembad - een toepassing van devices die we ook al zagen bij de Nederlandse inzending voor de PQ in 2011. Maar ook op het gebied van de 'klassieke' scenografie valt er zeker wel wat te genieten. Mijn voorkeur gaat uit naar ruimtelijke en monumentale ontwerpen, waarin acteurs, dansers en ook een regisseur of choreograaf niet in een keurslijf worden geplaatst maar juist alle ruimte krijgen. Dan noem ik bijvoorbeeld het ontwerp van Lukas Noll (Duitsland) voor *Bouwmeester*, de *Sneeuwbal* van Jan Strobbe (België) en vooral Jean Marc Puisant (Frankrijk) met *Aeternum*.

Duurzaam theater

Een onderdeel van WSD is de prijsvraag voor het ontwerp van een 'sustainable theatre' op de binnenplaats van het Sir Anthony Hopkins Centre, gelegen pal naast het College. Het prijswinnende ontwerp, dat daadwerkelijk is uitgevoerd op de plek waar zich ooit de oude stallen van het kasteelcomplex bevonden, is met een omhulsel van fladderende witte banieren erg fotogeniek, maar valt ook tegen. De

'Aan de formule van WSD kan nog best gesleuteld worden'

tegenkandidaat zichzelf vlak voor de verkiezingen met een stemadvies voor Louis Janssen informeel terugtrok. Ook Bert Determann wordt herkozen. Daarnaast treden voor het eerst in de OISTAT-geschiedenis drie vrouwen (Martina Raytchinova Bulgarije), Miljana Zekovic (Servië) en Aby Cohen (Brazilië) tegelijkertijd toe tot het bestuur. Met het oog op de continuering van subsidie is het belang-

de formule van WSD. Door een niet proactieve aanpak - iedereen mag inzenden - is het gemiddelde niveau niet hoog. Wat dat betreft heeft de PQ-tentoonstelling meer kwaliteit te bieden, ook al is het idee van landeninzendingen achterhaald in een theaterwereld waarin vele ontwerpers internationaal werken. Valt er dan niets te genieten? Jazeker wel, de nadruk van de organisatie op performances, instal-

Ivo Kersmaekers bij zijn handkar met theatertechnische hulpmiddelen.

duurzaamheidsgedachte zal wel kloppen, maar het theater is een wel erg simpele zwarte doos, gebouwd van regulier steiger materiaal en ingepakt in recyclebaar doek.

Schaaltheater

Na de drukte van talloze ontmoetingen, expositiebezoek en vergaderingen is het prettig om in alle rust een paar workshops en seminars bij te wonen. Ik schuif aan bij de lichtworkshop van lichtontwerper Henk van der Geest in het schaaltheater. Henk heeft inmiddels een enorme ervaring opgebouwd als docent en dat merk je: heel ontspannen werken enkele deelnemers aan een operascène en geleidelijk aan zie je het resultaat. Het mooie van het ontwerpen in het schaaltheater is dat je je ideeën onmiddellijk kunt laten zien. Je pakt simpelweg wat minispots, filters, hangt ze in en maakt in de lichtcomputer standen. Erg leerzaam.

Architecten op tour

Ook de architecten binnen OISTAT blijven zeer actief. Zij zijn tijdens WSD een dag op tour geweest langs theaters in Zuidoost-Wales. Tijdens een daaropvolgend seminar wordt verslag gedaan van de opvallend grote hoeveelheid theaters in dit gebied. Zelfs in de kleinste dorpen tref je nog theaters aan: vele zijn in verval, sommige zijn in gebruik als gemeenschapscentrum of bingoal, maar zelden

hebben ze nog hun oorspronkelijke functie als theater. Ooit was er kennelijk een bloeiende theatercultuur, zou je zeggen. Dat is deels ook waar. De verklaring voor de grote hoeveelheid zalen is dat de dorpen in het verleden tamelijk geïsoleerd lagen en een theater, vaak dus gevuld met amateurs, de enige bron van afleiding en vermaak was. Veel van de zalen werden gebouwd door de eigenaren van de kolenmijnen en fabrieken.

3D-illusie en Pepper's Ghost

Ivo Kersmaekers en Mikael Fock geven een uiterst boeiende workshop over Pepper's Ghost, het illusionaire effect met een spiegel dat in 1885 op de kermis werd geïntroduceerd. Ze hebben een moderne variant van het effect opgebouwd, dat weer helemaal in zwang is omdat het samen met andere middelen de illusie van 3D kan geven. Het basisprincipe is hetzelfde als vroeger: vanaf een onder- of zijtoneel wordt het beeld, meestal van een persoon, geprojecteerd op een doorzichtig folie dat in een hoek van 45 graden op het podium staat opgesteld. Het effect is dat deze persoon dan uit het niets kan opdoemen en 'zomaar' weer verdwijnen of juist de interactie kan aangaan met een personage dat live op het toneel aanwezig is. Als dan naast een slim spel met licht en donker bijvoorbeeld ook nog gebruik gemaakt wordt van videoprojectie op een achterdoek, ontstaat de illusie

van 3D, of op zijn minst enorme verwarring bij het publiek over wie of wat 'echt' is. Ivo en Mikael zijn in staat om het effect te gebruiken op een schaal van de toneelopening van grote zalen.

Theatertechnische hulpmiddelen

Ivo Kersmaekers - voorzitter van de technische commissie van OISTAT en actief in de Belgische beroepsorganisatie STEPP, de opvolger van Bastt - is prominent aanwezig in Cardiff. Ik tref hem weer bij een van de handkarren die beschikbaar zijn voor een ieder die deze met iets theatraals wil vullen. Hij heeft er een ingericht met allerlei in vergetelheid geraakte theatertechnische hulpmiddelen. Hij doet dat ter promotie van een internationaal congres in juni 2014 in de Bourla Schouwburg te Antwerpen, bedoeld om kennis te maken met oude theatermachineriën en -gereedschappen en om nieuwe manieren te vinden deze in het moderne theater te gebruiken. Een zijdelingse bedoeling is ook om de in de Bourla aanwezige en nog werkzame oude theatertechnische installaties van de ondergang te redden. U kunt zich inschrijven via: www.woodandcanvas.info.yorku.ca.

Eerbetoon Steven Brown

Zoals gezegd stuit je tijdens WSD overall in en om het gebouw op activiteiten. Zo val ik bij toeval in een uitgebreide uitleg van het interactieve geluidsobject in de centrale hal, dat daar staat ter nagedachtenis aan geluidsontwerper Steven Brown, een van de organisatoren van WSD en voorzitter van de geluidswerkgroep van OISTAT. Hij overleed afgelopen zomer aan kanker. Door diverse knoppen in verschillende combinaties te beroeren ontstaat er een telkens veranderend klankspel, gebaseerd op alle mogelijke geluiden die glazen ruiten kunnen maken. Een mooi eerbetoon. En zo kan ik nog wel even doorschrijven. Na vier dagen vol indrukken slaat de vermoeidheid toe. Het bezoek aan Cardiff was intens en smaakt naar meer. Maar ook naar anders: er is weliswaar sprake van nieuw elan bij OISTAT, maar aan de formule van WSD kan nog best gesleuteld worden! ◀

www.wsd2013.org